

Erdélyi Múzeum 2023/3

Abstracte și cuvinte-cheie

Anikó Polgár

Forma și contaminarea în istoria traducerii maghiare

Cuvinte-cheie: *forme de vers tradiționale, traducere, istoria traducerii maghiare, contaminare*

Studiul abordează o problemă esențială din istoria traducerii literare maghiare: alegerea formei poetice. Autoarea examinează conotațiile culturale ale acestei alegeri, abaterile de la scheme, etapele intermediare, cazurile de sugerare a formei și apariția fidelității față de formă. Ea acordă o atenție deosebită fenomenului de contaminare, care se bazează pe combinarea a două sisteme de versificație (de exemplu, poetul înlocuiește silaba lungă cu o silabă accentuată). Limba finlandeză are posibilități prozodice similare cu maghiara, dar tradiția culturală a dezvoltat forme de vers diferite. Versul Kalevala finlandez este, de asemenea, mixt, dar într-un mod diferit față de versul mixt maghiar. Metoda contaminării este experimentată și de traducătorii literari maghiari contemporani.

Renáta Balázs

Istoriografia literară la începutul secolului al XX-lea: Antal Szerb și Viljo Tarkiainen

Cuvinte-cheie: *secolul XX, istoriografie națională, portrete de istorici literari*

În cercetarea mea investighez câmpul literar finlandez și maghiar, concentrându-mă asupra primei părți a secolului al XX-lea. În 1934 a fost publicată o nouă istorie literară atât în Ungaria, cât și în Finlanda. Lucrarea lui Antal Szerb, *Istoria literaturii maghiare*, este încă populară, fapt demonstrat de apariția unei ediții critice în 2019. Viljo Tarkiainen, unul dintre cei mai apreciați istorici literari finlandezi, a fost, de asemenea, autorul unic al *Istoriei literaturii finlandeze*. Printr-o abordare metadiscursivă, scopul meu este de a analiza modul în care aceste lucrări reprezintă istoria literară

națională. Consider că metoda comparativă, care relevă strategiile de construire a istoriilor literare naționale în Finlanda și Ungaria, poate aduce perspective noi nu doar asupra imaginii acestor istorici literari, ci și asupra sensurilor contemporane ale termenului „național”.

Ildikó Sirató

Teatrul și drama în contextul relațiilor culturale și al cercetării comparative a literaturilor și culturilor fino-ugrice și vest-europene

Cuvinte-cheie: *studii comparative, conexiuni literare, rețele artistice, portret și autoportret, inovație artistică*

Relațiile din domeniul teatrului și al textelor teatrale (nu doar drame, ci și opere scenice care folosesc diverse mijloace, limbaje și efecte) s-au dezvoltat tot mai mult în ultimele decenii. Tendințele, influențele și formele de cooperare pot fi analizate atât în cadru național, cât și comparativ. Cum pot spectatorii străini „înțelege” și experimenta o reprezentație? Ce se întâmplă cu semnificația culturală a gesturilor scenice? Există exemple istorice și contemporane de neînțelegeri, dar și de creare a unor noi contexte de sens. Care sunt așteptările și preconcepțiile scenelor teatrale occidentale față de culturile fino-ugrice? Analizăm exemple din ultimele decenii din culturile maghiară, finlandeză și estoniană pentru a identifica trăsături comune sau modalități tipice de comunicare cu publicul vest-european.

Ildikó Józán

Limbile în Noua Europă. Antoine Meillet și prima catedră fino-ugrică din Paris

Cuvinte-cheie: *Antoine Meillet, Dezső Kosztolányi, limbi fino-ugrice, ENLOV, INALCO*

Scrisoarea deschisă (*Locul limbii maghiare pe glob*, 1930) adresată de Dezső Kosztolányi lingvistului francez Antoine Meillet este bine cunoscută publicului maghiar. Eseul nu oferă o imagine favorabilă despre Meillet, amintind declarațiile sale nefavorabile despre limba și cultura

maghiară din cartea *Les Langues dans l'Europe nouvelle*. Totuși, Meillet a fost o figură importantă a vieții intelectuale franceze, a cărei influență depășește granițele și persistă până astăzi, inclusiv în studiile fino-ugrice. Deși în timpul Primului Război Mondial considera inutilă supraviețuirea limbii maghiare în „noua Europă”, el a contribuit decisiv la instituționalizarea studiilor fino-ugrice în Franța. Datorită lui, în 1931 a fost înființată prima catedră de limbi fino-ugrice la École nationale des langues orientales din Paris.

Katalin Ágnes Bartha

Finețea franceză pe scena maghiară

Cuvinte-cheie: *stil actoricesc, cultura teatrală franceză, secolul XIX, scena maghiară, Kornélia Prielle*

Studiul analizează elemente din activitatea artistică a actriței Kornélia Prielle (1826–1906), pentru a evidenția conținutul eleganței franceze sugerate în titlu. Sunt analizate alegerea numelui de scenă, repertoriul, călătoria sa de studii în Franța din 1870 și impactul stilului său asupra publicului. Întrebarea principală este: de ce „francezitatea” a devenit un element central al imaginii sale, deși era considerată actrița națională maghiară prin excelență? Ce însemna eleganța franceză în interpretarea maghiară a dramaturgiei franceze din secolul al XIX-lea?

Emese Egyed

Corespondența lui Voltaire cu contele János Fekete. O încercare de reconstrucție critică

Cuvinte-cheie: *Voltaire, János Fekete, corespondență, cronologie, anexe*

Lucrarea analizează corespondența lui Voltaire cu János Fekete, traducător maghiar al unor opere poetice voltairiene. Pe baza edițiilor critice și a altor surse, se stabilește ordinea cronologică a celor 16 scrisori (1767–1769). Se arată că unele texte trimise lui Fekete au fost ulterior transmise altor destinatari și atribuite greșit. De asemenea, este evidențiat faptul că Fekete a solicitat critici

poetice de la Voltaire, primind lecții de prozodie. Se subliniază importanța analizării scrisorilor împreună cu textele anexate.

Klára Papp

Călătoriile vieneze ale femeilor aristocrate din Transilvania din perspectiva intereselor culturale

Cuvinte-cheie: *femei aristocrate, corespondență, viață culturală vieneză*

În ultimii ani am studiat corespondența unor familii nobiliare transilvănene (Csáky, Jósika, Bánffy) din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea. Scrisorile dintre membrii familiei tratau în principal schimbările din viața cotidiană, dar includeau și experiențe zilnice și interese culturale. Ele menționau frecvent călătoriile și vizitele membrilor familiei, participarea la teatru etc. Relatările despre călătoriile în străinătate constituie o parte esențială a corespondenței. În secolul al XVIII-lea, femeile aristocrate călătoreau la Viena, capitala imperială, ca soții, fiice sau văduve, unde aveau ocazia să participe la viața socială și să-și dezvolte interesele culturale. Printre ele se remarcă contesa cultivată Rozália Csáky, care și-a folosit relațiile pentru a sprijini cultura transilvăneană și propriile sale activități.

Annamária Biró

Traducere și interpretare. Despre receptarea germană a romanului „Minerva búvóhelye” de László Márton

Cuvinte-cheie: *László Márton, traducere, adaptare, receptare*

Punctul de plecare al articolului îl constituie romanul *Minerva búvóhelye* (Ascunzătoarea Minervei) și versiunile sale germane. În această lucrare, László Márton aduce în centrul acțiunii o figură literară maghiară din secolul al XIX-lea, determinând cititorii maghiari să utilizeze mecanisme de lectură referențială. Pentru cititorii germani, însă, numele lui Johann B. și activitatea sa nu au aceeași semnificație, astfel că romanul este citit mai ales ca un „roman despre Linz”, fără a acorda atenție elementelor provenite din evenimentele literare maghiare. Pornind de

la această diferență de receptare, analizez în ce măsură contextul lingvistic influențează natura interpretării.

Attila Bárány

Memoria istorică și cercetarea relațiilor anglo-maghiare în Ungaria secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Cuvinte-cheie: *relații anglo-maghiare, Bula de Aur, Magna Carta, Sfânta Margareta a Scoției, istoriografie, politică anglofilă, studii de engleză*

Deși astăzi problema influenței *Magna Carta* (1215) asupra Bulei de Aur este considerată rezolvată – neexistând o legătură textuală între documente – „misterul” asemănării lor persistă încă din secolul al XVIII-lea. Relațiile anglo-maghiare au dezvoltat o „memorie istorică”, iar studiul analizează fundamentele intelectuale ale interesului pentru Anglia, inclusiv în contextul presupusei origini „maghiare” a Sfintei Margareta a Scoției. Cercetarea acestor relații a fost deosebit de intensă. Personalități precum Henrik Marczali, István Széchenyi și prim-ministrul Miklós Kállay și-au exprimat opiniile asupra subiectului. Orientarea către Anglia a cunoscut o dezvoltare semnificativă între cele două războaie mondiale: au fost înființate catedre universitare, societăți și reviste specializate (de exemplu, *Hungarian Quarterly*). Este menționată și revista *Hungarian Studies in English*, inițiată de Arthur Yolland și dezvoltată de Sándor Fest, reprezentând „spiritul englez” la Debrecen.

Büky László

Structura culorilor într-una dintre nuvelele lui Krúdy – Aventurile lui Sindbad

Cuvinte-cheie: *Gyula Krúdy, structură cromatică, utilizarea culorilor, reprezentare, symbolism*

Lucrarea analizează denumirile culorilor din prima novelă *Sindbád* a lui Gyula Krúdy (roșu, albastru, gri, alb, negru etc.), locurile în care acestea apar în text și tipul utilizării culorilor,

bazat parțial pe tematică și parțial pe relațiile dintre culori. Utilizarea culorilor în descrierea peisajelor și a personajelor este adaptată țării obișnuite a obiectelor reprezentate, cu excepția scenei fetei bolnave și a celei din școala de dans. În aceste cazuri, culoarea albă capătă o semnificație simbolică, în contrast cu rochia neagră a fetei iubiri a lui Sindbad.

Miklós Kázmér

Werner-ul maghiar – Rolul lui Ferenc Benkő în apariția științelor naturale în limba maghiară

Cuvinte-cheie: *istoria științei, mineralogie, reformă lingvistică, Transilvania, Aiud*

Ferenc Benkő (1745–1816), pastor calvinist și ulterior profesor la colegiul din Aiud, a fost primul care a tradus (1782) lucrarea influentului profesor Abraham Gottlob Werner, *Von der äusserlichen Kennzeichen der Fossilien*, publicată în 1784 la Cluj. Textul lui Werner a fost îmbogățit cu denumiri de locații mineralogice din Carpați, pe baza cercetărilor și colectărilor lui Benkő. Acesta a studiat mineralogia și la Göttingen. Lucrarea sa principală este *Magyar Minerologia* (1786), care include catalogul colecției sale private. Benkő a creat unul dintre primele muzee de istorie naturală din Ungaria, la Aiud, și a contribuit semnificativ la dezvoltarea terminologiei științifice maghiare în domeniul științelor pământului.